

Bilaga 5 Nedlagda deponier

1 Nedlagda deponier i Vaxholms stad

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (2017:2) ska en avfallsplan innehålla uppgifter om nedlagda deponier, dvs deponier som inte längre tillförs avfall eller som inte längre används för detta ändamål. För varje sådan deponi ska en bedömning av risken för olägenheter för människors hälsa eller miljön redovisas. Detta gäller för de deponier där kommunen varit verksamhetägare såväl som för industrideponier. För de deponier där kommunen har varit verksamhetsutövare ska planen även innehålla uppgifter om planerade och vidtagna åtgärder sedan deponin lades ned för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön.

Med nedlagd deponi avses en deponi där alla åtgärder för utsläppsbegränsning och kontroll efter deponins aktiva fas är avslutad. I den aktiva fasen ingår förutom driftfas även efterbehandlingsfasen. Efterbehandlingsfasen omfattar tiden för aktiva åtgärder för utsläppsbegränsning och kontroll efter driftfas och påförd sluttäckning, se vidare 3 d § förordningen (2001:512) om deponering av avfall.

Nedlagda deponier kan också klassas som pågående miljöfarlig verksamhet och omfattas därmed av kap 9 i miljöbalken. Även om deponin är sluttäckt så pågår verksamhet, efterbehandlingsfasen, så länge den påverkar omgivningen genom utläckage av miljöfarliga ämnen. För äldre upplag är bestämmelserna i miljöbalkens 10 kap om förorenad mark mera tillämpliga. Det finns nedlagda deponier som behöver ytterligare efterbehandling och då bedöms de inte som aktiva utan hanteras enligt MIFO-metodiken, som ett förorenat område enligt 10 kap i miljöbalken. Det innebär att tillsynsmyndigheten prioriterar arbetet med undersökningar och åtgärder utifrån lokaliseringen eller en översiktlig bedömning av miljörisken i jämförelse med annan förorenad mark.

Nedlagda deponier i Vaxholms stad finns sammanställda i tabell 1. Av tabellen framgår platsnamn, vad som deponerats, objekts id enligt länsstyrelsen, EBH objekt-id, fastighetsbeteckning, verksamhetsutövare, tillsynsansvar, riskklass etc. Innehållet i tabellen baserar sig främst på information som finns sammanställd i länsstyrelsens databas över förorenade områden, EBH-stödet (efterbehandlingsstödet). Viss information är också hämtat från länsstyrelsens inventering 1993 då en första översiktlig miljöriskklassning genomfördes (Länsstyrelsen Stockholms län, 1993). Deponierna utgörs främst av kommunala upplagsplatser för hushållssopor och slam samt vissa anläggningar för industriavfall. Försvarets verksamhet på Rindö har gett upphov till minst en anläggning som Försvarsinspektören för miljö- och hälsa har tillsynsansvaret över. Flera av deponierna ligger i anslutning till bostäder eller där bostäder och exploatering planeras eller har planerats. Det är därför viktigt att beakta dessa områden i tidiga skeden av den fysiska planeringen.

1.1.1 Metodik för inventering av förorenade områden

För att bedöma och riskklassa förorenade områden används Naturvårdsverkets 4918 *Metodik för inventering av förorenade områden* (Naturvårdsverket, 1999). Den första delen utgörs av bedömningsgrunder och innehåller en metodik för riskbedömningar. Den andra delen är en vägledning för insamling av underlagsdata. I en tredje fristående del redovisas analysmetoder (Rapport 4947, Naturvårdsverket, 1999). Även SGI:s publikation 14 *Inventering, undersökning och riskklassning av nedlagda deponier, Information och råd* (SGI, 2014) används. I dessa handlingar finns vägledningsmaterial för hur riskbedömningar ska göras.

Arbetet med riskbedömning inleds med en inventering av potentiellt förorenade områden såsom nedlagda deponier. Identifieringen innebär att hitta områden där det funnits en verksamhet som

skulle kunna förorenat området. Ett identifierat potentiellt förorenat område behöver inte vara förorenat i praktiken eller komma att kräva efterbehandlingsåtgärder. Intervjuer med närboende eller personer som har verkat på platsen blir en viktig del av att lokalisera platsen och få en bild av den verksamhet som förekommit.

Därefter inträder inventeringsfasen som genomförs enligt MIFO-metodiken. MIFO Fas 1 innebär identifiering av objektet och omfattar en orienterande studie som resulterar i en första riskklassning. Underlaget utgörs oftast av arkivmaterial, intervjuer och fler platsbesök.

MIFO Fas 2 omfattar en översiktlig miljöteknisk undersökning för att undersöka områdets förutsättningar för förorenings-spridning. En provtagningsplan upprättas och provtagning genomförs. Om fas 2 visar att risken för spridning eller exponering av farliga ämnen är oacceptabelt stor behöver en huvudstudie och en åtgärdsutredning göras för att avgränsa riskområdet med stöd av en fördjupad riskbedömning. Därefter projekteras och genomförs de riskreducerande åtgärderna. Alla efterbehandlingsåtgärder behöver anmälas till tillsynsmyndigheten. När åtgärderna genomförts görs en ny riskklassning. Ansvar för att bekosta undersökningar och åtgärder kan behöva utredas inför varje fas allteftersom kunskapsläget förbättras.

I och med riskklassningen görs en bedömning av risker för människors hälsa och miljön som det förorenade området kan innebära idag och i framtiden. En riskbedömning görs som del av varje undersökningsfas. Från MIFO fas 2 och framåt behövs erfarna miljötekniska och geotekniska experter för att bedöma stabilitet, innehåll, lakning, spridning och exponeringsrisker. Arbetet sker i flera steg och efter varje steg utvärderas riskerna och behov av fortsatta undersökningar och åtgärder.

De fyra riskklassningarna är:

- Riskklass 1 - Mycket stor risk
- Riskklass 2 - Stor risk
- Riskklass 3 - Måttlig risk
- Riskklass 4 - Liten risk

1.1.2 Vaxholms stad

För inledande identifiering och ansvarsutredning av nedlagda deponier i Vaxholms stad ansvarar Södra Roslagens Miljö- och hälsoskydds-nämnd (SRMH). SRMH har inte ansvar för undersökningar utan enbart tillsynsansvaret för förorenade områden, vilket inkluderar nedlagda deponier. I sin roll kan SRMH ställa krav på ansvariga, kommunen eller annan verksamhetsutövare, att utföra undersökningar och vidta åtgärder. Tillsynsmyndigheten kan aldrig vara den ansvariga verksamhetsutövaren. Dock finns enligt kommunens tillsynsmyndighet ett behov av att bedriva tillsyn på nedlagda deponier i Vaxholm genom att ställa krav på den som är ansvarig, exempelvis verksamhetsutövaren eller markägare beroende på ansvarsfrågan, att genomföra provtagning och därefter eventuella åtgärder. Ett arbete kommer påbörjas under hösten 2020.

Skulle det bli aktuellt att genomföra MIFO och dess ingående faser utifrån dagsläget så som det är beskrivet i EBH-stödet, så utförs det av den som är ansvarig alternativt bekostas av bidrag.

1.1.3 Ansvarsfrågan

Det kan vara svårt att fastställa vem som är ansvarig för undersökningar och åtgärder vid en nedlagd deponi. Det är i första hand den som deponerade avfallet som ska vidta åtgärder. Om det inte går att hitta den som ansvarade för deponeringen av avfallet kan markägaren bli ansvarig för att åtgärda deponin. Vid sådana oklara förhållanden ska en ansvarsutredning göras innan krav på utredningar och åtgärder kan ställas.

När det gäller gamla, avslutade kommunala deponier ansvarar kommunerna för att undersöka dem och bedöma deras risker. För deponier som är nedlagda före 1 juli 1969 gäller samma regler som för annan förorenad mark, det vill säga att staten i vissa fall kan ta på sig kostnaden för sanering.

För äldre deponier finns det sällan uppgifter om vilket typ av avfall som har deponerats och därmed är det svårt att veta vilka typer av föroreningar som kan finnas på platsen. Generellt sett har de deponier där industriavfall deponerats en högre risk än deponier som använts för deponering av hushållsavfall.

Vid ändrad markanvändning och inför en exploatering på eller nära ett nedlagt deponiområde bör alltid en fördjupad mark- och vattenundersökning samt riskbedömning göras då detta medför en ökad risk för spridning av föroreningar och kontakt med förorenade massor.

1.1.4 Fortsatt arbete

För nedlagda deponier där kommunen har varit verksamhetsutövare gäller att avfallsplanen ska innehålla uppgifter om vidtagna och planerade åtgärder för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön. Handlingsplanen till avfallsplanen innehåller mål om hur giftfria kretslopp ska uppnås, se målområde 4.

Prioriteringar i arbetet med nedlagda deponier/förorenade områden sker utifrån riskklass och inför exploatering som innebär förändrad markanvändning med ökad risk för människors hälsa eller miljön. Det är viktigt att utreda vilken enhet inom kommunen som ansvarar för att tillsätta resurser för att genomföra undersökningar och åtgärder vid nedlagda deponier som kommunen ansvarar för enligt MB kap 10. Detta bör göras för de platser som redan är kända samt löpande under planperioden om nya platser skulle hittas. För de deponier där kommunen inte är verksamhetsutövare gäller att undersökningar och miljökontrollprogram upprättas på ansvarigs bekostnad.

Nedlagda, pågående eller nya deponier och mellanlagringsplatser för avfall ska inte ge negativ påverkan på grundvattnet. Behov finns av att utreda och sammanställa nuläget dvs i vilken utsträckning grundvattnet är påverkat och om spridning pågår vid respektive plats. Vid behov upprättas/fastställs ett kontrollprogram och/eller spridningsreducerande åtgärder. SRMH ansvarar för tillsynen av deponierna. Vid påvisad påverkan behövs ett löpande kontrollprogram för mätningar och analyser för att undersöka spridning och risker över tid till dess att tillräckliga åtgärder har vidtagits. Tätande och stabiliserande åtgärder kring läckande deponier kan behövas för att minska risken för kontakt (exponering) med farliga ämnen och minska pågående spridning av farliga ämnen och omgivningspåverkan i t.ex. grundvatten, närliggande brunnar och recipienter, byggnader eller upptag i växter.

Tabell 1. Nedlagda deponier i Vaxholms kommun

Platsnamn	Fastighets-beteckning	Objekts-id (Länsstyrelsens databas)	EBH objektid	Ansvarig verksamhetsutövare	Tillsynsansvar	Deponering av avfallslag	Tidsperiod då deponin var i drift	Översiktlig miljörisk-klassning, 1993 ¹	Undersökningsstatus och riskklassning
Engarn	Engarn 1:12	Uppgift saknas	Uppgift saknas	Vaxholms Stad tekniska kontor	SRMH	Schaktmassor	Var i drift t.o.m 1989 enl. uppgift i rapport från 1993.	Ej tillämplig då deponin fortfarande var i drift.	Uppgift saknas
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>									
Tallarö	Bävern 1 Mården 1 Vaxön 1:26	Uppgift saknas	130619	Vaxholm Stad	SRMH	Deponering av hushållsavfall och avfall från kommunens industrier: industriavfall, papper, latrin, slam	1946-1963	Riskgrupp 4, se referens i fotnot 1	Mifofas 2
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>									
<p>ÅF har under 2016 genomfört miljöteknisk undersökning av mark och grundvatten inom fastigheten Vaxholm 1:26 på uppdrag av Vaxholms Stad. Syftet med undersökningen var att utreda förutsättningarna för bostadsbebyggelse på del av fastigheten 1:26.</p> <p>Enligt rapport "Miljöteknisk markundersökning av fastighet Vaxön 1:26 på Vaxholm", ÅF, 2016-07-28 : Sammanvägning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar samt känslighet och skyddsvärde motiverar att Vaxön 1:26 erhåller riskklass 2. Utredningar har också genomförts för Bävern 1 (utredning ej tillgänglig i EBH-stödet).</p> <p>Enligt protokoll Kommunstyrelsen, Vaxholms stad 2019-05-02: Detaljplanearbetet för del av Vaxön 1:26 och Bävern 1, Dp 414, avslutas. Stadsbyggnadsförvaltningen fick i mars 2016 i uppdrag av kommunstyrelsen att påbörja detaljplanering för del av Vaxön 1:26, KS 2016-03-23 §25. Syftet med detaljplaneringen var att bygga små bostäder som bland annat skulle kunna användas för nyanlända. Planområdet innehåller föroreningar från en före detta deponi/soptipp, varför ett flertal miljötekniska markundersökningar har gjorts och en rapport med fördjupad riskbedömning med åtgärdsförslag tagits fram. Enligt rapporten skulle det vid exploatering av området behövas en schaktsanering av både del av Vaxön 1:26 och Bävern 1. Den totala kostnaden för detta beräknas till närmare 16,8 miljoner kronor.</p> <p>I det fall detaljplanearbetet avslutas och inga markarbeten sker, så behöver fastigheterna inte saneras enligt rapporten med åtgärdsförslag. Ett kontrollprogram där provtagningar för grundvatten görs med jämna mellanrum behöver upprättas. Sammantaget bedömer Stadsbyggnadsförvaltningen att kostnaderna för sanering är alltför höga för att motivera möjligheten att bygga 20-25 småbostäder och att möjliggöra för annan markanvändning där dagens kommunhus står. Därför föreslår Stadsbyggnadsförvaltningen att planarbetet avslutas och att fastigheterna inte ska exploateras vidare.</p> <p>Identifiering avslutad, inventering ej påbörjad enligt länsstyrelsens notering, EBH-stödet, 2014-05-22.</p>									
Rindö-Byviken	Rindö 3:225	F0187-0181	130620	Stockholms Kust- och Artilleriförsvaret	SRMH/Försvarsinspektören för hälsa och miljö	Hushållsavfall, industriavfall, grovsopor, bilar	Uppgift saknas	Riskgrupp 4, se referens i fotnot 1	Inventeringsfas MIFO 1
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>									
Identifiering avslutad, inventering ej påbörjad enligt länsstyrelsens notering, EBH-stödet, 2014-05-22.									
Tynningö	Tynningö 1:605	F0187-0182	130621	Vaxholms Stad	SRMH	Hushållsavfall	Uppgift saknas	Riskgrupp 4, se referens i fotnot 1	Inventeringsfas MIFO 1
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>									
Identifiering avslutad, inventering ej påbörjad enligt länsstyrelsens notering, EBH-stödet, 2014-05-22.									

Söderkullasundet	Vaxön 1:14	F0187-0183	130622	Vaxholms Stad	SRMH	Hushållsavfall, latrin och slam. Det finns även uppgift om att förbränning ägt rum.	Uppgift saknas	Riskgrupp 4, se referens i fotnot 1	Inventeringsfas MIFO 1
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>	Identifiering avslutad, inventering ej påbörjad enligt länsstyrelsens notering, EBH-stödet, 2014-05-22.								
Rindö by	Rindö 3:238	F0187-0184	130623	Nils Lundin	SRMH	Deponering av hushållsavfall. Grovsten.	Uppgift saknas	Riskgrupp 4, se referens i fotnot 1	Inventeringsfas MIFO 1
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>	Identifiering avslutad, inventering ej påbörjad enligt länsstyrelsens notering, EBH-stödet, 2014-05-22.								
Söderby gård	Del av Bogesund 1:1 Avregistrerade: 4:1, och 10:1	F0187-0185	130624	Thomas Lif	SRMH	Gårdsavfall	Uppgift saknas	Riskgrupp 4, se referens i fotnot 1	Inventeringsfas MIFO 1
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>									
Avfallsdeponi, Holminge, Bogesund	Bogesund 1:1>1	Uppgift saknas	193591	Markägare: Statens fastighetsverk	SRMH	Blandat avfall från SLU har deponerats sen 1950-talet. Material som tippats är främst skrot och tunnor men även bildelar, kylskåp, plastpåsar med okänt innehåll etc. 525 m ² . Uppskattningsvis har mer än 1000 m ³ avfall tippats.	Uppgift saknas	Var ej med i rapporten	MIFO 2
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>	Information från rapport "Utredning och åtgärdsplan avseende äldre tippområde, Holminge, Bogesund, Miljöteknisk markundersökning", Tyréns, 2013-11-18. Beställare av rapporten: Statens Fastighetsverk. Vissa saneringsåtgärder är högst skäligt att utföra, såsom att åtgärda föroreningskällan, se rapport i EBH-stödet.								
Sopstation Resarö	Överby 2:85	F0187-0253	130682	Vaxholms Stad	SRMH	Allmän avfallsstation: soporna dumpas i kärret (information i EBH-stödet).	1945 till 60-talet, ca 20 år totalt. Nedlagd före 1969. ²	Var ej med i rapporten.	Uppgift saknas
<i>Genomförda/planerade åtgärder:</i>	Identifiering avslutad, inventering ej påbörjad enligt länsstyrelsens notering, EBH-stödet, 2014-05-22. Information i MIFO-blankett i EBH-stödet från översiktlig inventering av Vaxholm 2006. Information från muntliga källor.								

1. Länsstyrelsen i Stockholms län 1993, Miljöpåverkan från avfallsanläggningar, Rapport 1993:14, Miljövårdsenheten

2. Deponier avslutade före 1969: staten kan i vissa fall ta på sig kostnaden för sanering.